

Ed.

156. Frumvarp.

til laga um barnavernd.

Flutningsm.: Jón Jónsson, Guðrún Lárusdóttir, Jón Baldvinsson.

I. KAFLI.

1. gr.

Barnaverndarnefnd skal vera í öllum kaupstöðum og kauptúnum, þar sem íbúar eru 300 eða fleiri. Í öðrum hreppum skulu skólanefndir vinna störf barnaverndarnefnda og hafa sama rétt sem þær.

2. gr.

Barnaverndarnefnd skipa 5 menn. Barnaskólastjóri og prestur eru sjálfkjörnir í hana, séu þeir heimilisfastir á staðnum. Að öðru leyti skulu nefndarmenn kosnir hlutfallskosningu af bæjarstjórn eða hreppsnefnd, og séu a. m. k. 2 þeirra konur. Einnig skulu kosnir 2 varamenn. Héraðslækni er skylt að veita nefndinni aðstoð, er hún óskar og því verður við komið.

3. gr.

Í Reykjavík skipa þó 7 menn nefndina. Bæjarstjórn kýs í hana barnaskólastjóra eða barnakennara, prest, lækni, lögfræðing og 3 konur, ennfremur 3 varamenn.

4. gr.

Kjósa skal í barnaverndarnefndir hin sömu ár sem í skólanefndir og til 3 ára í senn; fyrsta kosning gildir út kjörtímabil skólanefndar, það er yfir stendur.

5. gr.

Það er almenn borgaraleg skylda að taka kosningu í barnaverndarnefnd. Þó geta þeir skorazt undan, sem áður hafa átt sæti í henni, aðrir en sjálfkjörnir menn.

Bæjarstjórn eða sveitarstjórn sér nefndinni fyrir fundarstað, sé þess ósk-

að, og greiðir eftir reikningi útlagðan kostnað. Í Reykjavík ber nefndinni þóknun fyrir starfa sinn, eftir því sem bæjarstjórn ákveður.

6. gr.

Nefndin kys sér sjálf formann, varaformann og ritara, er heldur nákvæma fundabók um öll störf nefndarinnar og sendir yfirbarnaverndarnefnd ársskýrslu um þau fyrir miðjan febrúar hvert ár (sbr. 23. gr.).

Varamenn taka sæti í nefndinni, þegar einhverjir aðalmenn geta ekki mætt á fundum hennar.

7. gr.

Hlutverk nefndarinnar er sem hér segir:

1. Hún hefir eftirlit með uppeldi barna innan 16 ára aldurs, sem gefið er með eða komið fyrir á heimili vandalausra, eða njóta ekki umsjár annars foreldris sins eða beggja. Þó fellur það eftirlit niður, þar sem nefndinni er kunnugt, að vel fer um börnin. Til eftirlits með uppeldi telst það, að vakað sé yfir sérstökum hæfileikum barna, að þeir fái notið sín við þann undirbúning, sem þau fá undir lífið.
2. Hún hefir og eftirlit með barnahælum og dagheimilum, sem kunna að vera í umdæmi hennar, eða bæjarfélag hennar eða hreppsfélag ráðstafar einkum börnum hjá.
3. Hún rannsakar kærur og kvartanir, sem henni berast um varhugaverða meðferð á börnum, hvar sem er í umdæmi hennar. Einnig getur hún sjálf átt frunkvæði að slíkri rannsókn.
4. Hún útvegar í samráði við foreldra, aðra forráðamenn eða sveitarstjórn börnum þeim, sem þurfa þykir, góðan samastað, um lengri eða skemmri tíma, eftir ástæðum.
5. Hún stuðlar að aukinni fræðslu um meðferð og uppeldi barna, t. d. með því að sjá um, að flutt séu erindi um slík efni og veittar leiðbeiningar þeim, er þeirra óska eða þarfnast þeirra.
6. Hún veitir þeim, er þess óska, leiðbeiningar eða aðra slíka aðstoð við uppeldi barna þeirra.
7. Hún getur sett barni sérstakan eftirlitsmann, ef þörf krefur.
8. Hún lítur eftir því, að börnum sé ekki ofþjakað með þungri vinnu né löngum vinnutíma.
9. Hún hefir vald til þess, er hún óskar, að rannsaka og kveða upp rökstudda úrskurði um mál barna innan 16 ára aldurs, þau er annars bera undir lögregluvaldið. En skylt er lögregluvaldinu að veita henni alla þá aðstoð, er hún beiðist.
10. Þar, sem kvikmyndahús starfa, er nefndinni skylt að afla sér áreiðanlegrar vitneskju um hverja mynd, áður en hún er sýnd börnum; og er eigendum kvikmyndahúss skylt að sýna nefndinni hana á undan almenningi, ef hún óskar þess. Telji meiri hluti nefndar mynd skaðlega eða óholla sálarlífi barna, getur hún bannað, að hún verði sýnd börnum.

8. gr.

Þegar nefndin æskir þess, ber hlutaðeigandi valdsmanni að láta fara fram réttarranusókn á slæmri meðferð á barni; yfirheyrir hann þá þau vitni, sem hún og forráðamenn barnsins tilnefna. Sú rannsókn fer fram fyrir lokuðum dyrum, enda hvílir jafnan á nefndarmönnum full þagnarskylda gagnvart almenningi.

9. gr.

Nefndinni er heimilt að ráðstafa barni utan heimilis þess:

1. Þegar barnið hefir brotið hin almennu hegningarlög.
2. Þegar það er svo ódælt, að bersýnilegt þykir, að foreldrar þess eða húsbændur ráði ekki við það.
3. Þegar drykkjuskapur, illindi eða annað siðleysi hefir spillt heimilinu svo, að velferð barnsins er hætta búin.
4. Þegar barninu er misboðið með líkamlegu ofbeldi, illu atlæti, of mikilli vinnu, slæmum aðbúnaði, eða heimilisástæðurnar eru þannig, að leitt geti til heilsutjóns fyrir það, svo og ef því er ekki séð fyrir lögskipuðu námi.
5. Þegar barnið er ekki heilt á sál eða líkama, og heimili þess getur ekki veitt því þá hjúkrun og uppeldi, sem það þarfnast.

10. gr.

Ráðstafanir þær, sem getur í 9. gr., má þó eigi gera gegn vilja foreldra, nema 2 af hverjum 3, 4 af hverjum 5, eða 5 af 7 nefndarmönnum séu sammála um þær, enda hafi nefndin áður gert foreldrunum viðvart.

Ráðstafanir nefndarinnar koma til framkvæmda þegar í stað, og er foreldrum barnsins eða forráðamönnum óheimilt að flytja það aftur til sín, fyrr en nefndin leyfir. En málinu mega þeir skjóta til fullnaðarúrskurðar yfirbarnaverndarnefndar (sbr. 23. gr.).

11. gr.

Þegar 3 af 5 eða 4 af 7 nefndarmönnum telja rétt að taka barn af heimili þess gegn vilja foreldra eða forráðamanna, geta þeir borið málið undir yfirbarnaverndarnefnd, og skal hlíta úrskurði hennar (sbr. 23. gr.).

12. gr.

Þegar nefndinni er kunnugt um það, að heimilismaður, þar sem börn eru, spillir heimilinu með ofdrykkju eða öðru ósæmilegu athæfi, þá er henni skylt að biðja hlutaðeigandi valdsmann um rannsókn á hátterni hans og áhrifum þess á uppeldi og alla hagi barns eða barna á heimilinu. Komi í ljós við þá rannsókn, að framferði mannsins sé börnunum til tjóns, en þeim gæti að öðru leyti liðið vel á heimilinu, þá ber valdsmanni að víkja honum hurt þaðan um stundarsakir, eða um lengri tíma, verði engin breyting til batnaðar á háttum hans.

13. gr.

Komist nefndin að raun um, að húsráðendur, sem hafa tökubarn, vanræki uppeldi þess, eða fari illa með það, þá er henni ekki aðeins heimilt að taka

barnið frá þeim, heldur einnig — þegar miklar sakir eru — að banna þeim að taka vandalaus börn framvegis.

Þessi ákvæði ná og til barnahæla og annara stofnana, er taka börn til fósturs. En heimilt er bæði þeim og fyrrgreindum húsráðendum að skjóta til yfirbarnaverndarnefndar úrskurði, er sviptir þau rétti til að taka önnur vandalaus börn (sbr. 23. gr.).

14. gr.

Börnum þeim, sem getur í 9. gr. 1., 2. og 5. staflíð, ber nefndinni, ef unnt er, að koma fyrir um stundarsakir á barnahæli eða öðrum þeim stað, þar sem völ er á sérfræðiathugun á sálarlífi þeirra. Sé um fávita að ræða eða vanþroska börn að vitsmunum, ber nefndinni að hlutast til um, að þau komist til langdvalar á hæli, er hentar slíkum börnum, jafnskjótt sem það verður reist.

15. gr.

Foreldrar eða framfærslumenn eru skyldir að gefa með börnum sínum þangað, sem nefndin ráðstafar þeim. Verði misbrestur á því, greiðist meðlagið úr sveitarsjóði og telst sveitarstyrkur til foreldranna eða framfærslumanna. Ráðstafanir nefndarinnar breyta engu um framfærsluskyldur þeirra.

16. gr.

Sérhverjum þeim, sem kunnugt er um börn eða heimili, sem getið er um í 9. gr. þessara laga, er skylt að tilkynna það nefndinni tafarlaust. Sé þagað um glæpsamlegt athæfi gagnvart barni, getur það varðað fangelsi.

17. gr.

Nefndarmenn eða umboðsmenn þeirra hafa jafnan rétt á að koma á þau heimili eða hæli, þar sem börn eru, sem þeir eiga að hafa eftirlit með, og má ekki hindra það.

18. gr.

Nefndirnar styðja hver aðra eftir því sem kostur er á. Sérstaklega benda nefndir í sveitum kaupstaðanefndum á góð sveitaheimili, sem fánleg væru til að taka börn úr kaupstöðum.

19. gr.

Brot gegn 10., 13., 16. og 17. gr. laga þessara varða 50—500 kr. sektum, ef ekki liggur við þyngri refsing samkvæmt öðrum lögum, og skal með þau farið sem almenn lögglumál.

II. KAFLI.

20. gr.

Yfirbarnaverndarnefnd Íslands skipa 7 menn. Prestafélag og Kennarafélag Íslands kýs hvort um sig 2 menn í hana og 1 varamann, en kennslumála-

ráðherra skipar 3, og sé einn þeirra lögfræðingur og annar a. m. k. hinna tveggja kona.

21. gr.

Kjörtímabilið er 4 ár. Skipanir kennslumálaráðherra gilda um sama tíma. Nefndarmenn skulu eiga heima í Reykjavík eða nágrenni hennar.

22. gr.

Heimilt er nefndinni að kjósa sér fulltrúa í fjarlægum héruðum eða kaupstöðum, ef kennslumálaráðherra samþykkir.

23. gr.

Hlutverk yfirbarnaverndarnefndar eru þessi:

1. Að hafa yfirumsjón með barnaverndarstarfi allra nefnda landsins, veita þeim leiðbeiningar, er þess óska, og vanda um við þær, er vanrækslu sýna.
2. Að taka á móti ársskýrslum allra nefndanna og gefa út stuttan útdrátt úr þeim annaðhvert ár.
3. Að hafa eftirlit með öllum barnahælum landsins og láta einhvern nefndarmann eða fulltrúa heimsækja þau, ekki sjaldnar en tvisvar á ári, til að kynna sér heimilishætti og meðferð barnanna.
4. Að leggja úrskurð á þau mál, sem undir hana eru borin (sbr. 6., 10. og 11. gr.).

24. gr.

Barnahæli geta því aðeins notið styrks af ríkisfé, að þau fái meðmæli yfirbarnaverndarnefndar.

25. gr.

Ríkisstjórnin sér nefndinni fyrir stað til fundahalda, greiðir henni til eftirlitsferða og skrifstofukostnað eftir reikningi og auk þess ársþóknun fyrir störf sín.

26. gr.

Jafnskjótt sem lög þessi öðlast gildi, falla úr gildi þau ákvæði i eftirfarandi lagagreinum, sem fara í bága við þau: Lög nr. 39 frá 16. nóv. 1907, 5. gr., lög nr. 46 frá 27. júní 1921, 33. og 34. gr., lög nr. 43 frá 31. maí 1927, 36.—38. gr., sömuleiðis öll önnur ákvæði i eldri lögum, sem fara kunna í bága við lög þessi.

Greinargerð.

Frumvarpið er flutt samkv. ósk nefndar þeirrar, er skipuð var með bréfi dómismálaráðuneytisins dags. 29. apríl 1930.

Flutningsmenn eru sammála um það aðalatriði frv., að barnaverndarnefndir séu fyrirskipaðar, og telja, að þær geti orðið að miklu gagni. Hinsvegar

áskilja flutningsmenn sér, hver í sinu lagi, óbundið atkvæði um ýms ákvæði frumvarpsins.

Frá nefndinni fylgdi frv. svo hljóðandi greinargerð:

„Dómsmálaráðuneytið fól oss undirrituðum með bréfi dagsettu 29. apríl 1930 að taka sæti í nefnd til

1. „að gera tillögur um löggjöf, er styðji heimilin við uppeldi vangæfra barna,
2. að gera tillögur um aðrar aðgerðir, svo sem frjálsan félagsskap til verndar siðferði barna og unglinga“.

Prófessor Ólafi Lárussyni var og falið sæti í nefndinni, en hann gat ekki sinnt því vegna annara starfa, naut þá nefndin lögfræðilegrar leiðbeiningar fyrst hjá Sigurjóni Markússyni fulltrúa og síðar hjá Gísla Bjarnasyni lögfræðingi að tilhlutun ráðuneytisins.

Nefndin hefir unnið kauplaust og fengið ókeypiss fundarstað í háskólanum, en ráðuneytið greitt fyrir fjölritun og burðargjald bréfa.

Fyrsta verk nefndarinnar var að semja fyrirspurnir og senda þær til presta, oddvita, bæjarstjóra og barnaskólastjóra um land allt.

Skólastjórnir voru spurðir um vangæf börn, hvað þau væru mörg í skólahéraðinu, um aldur þeirra og ýmsa hagi og hvort nokkurt heimili væri þar, er gæti ekki veitt börnum sémilegt uppeldi. Prestar voru spurðir um svipað, og auk þess hve mörg heimili í prestakallinu mundu geta veitt vangæfu barni uppeldi.

Hreppsnefndaroddvitar og bæjarstjórar voru spurðir um ýmislegt viðvikjandi börnum á sveitarframfæri, hvað þau væru mörg, — hjá foreldrum sínum eða vandalausum, og um meðlag með þeim.

Sömuleiðis voru þeir spurðir um fávita, tölu þeirra í hreppnum eða kaupstaðnum, aldur og ýmsa hagi.

Margir hafa svarað, sem fyrirspurnirnar fengu, og er margbreyttur fróðleikur í þeim svörum. Hefir hagstofunni verið falið að vinna úr þeim skýrslum.

Pegar nefndin tók að kynnast svörum þessum, varð henni það ljóst, að hin mesta nauðsyn væri að koma upp fávítahæli, og að þjóð vor eignaðist sérstök lög um barnavernd, hliðstæð lögum nágrannþjóða vorra um þau efni.¹⁾

Nefndin afhenti um þingtimann í fyrra vetur dómsmálaráðherra frumvarp til laga um stofnun fávítahælis og samdi í fyrra vetur frumvarp til laga um barnavernd. Hélt hún yfir 20 fundi um það málefni og boðaði oftast en einu sinni ýmsa málsmetandi menn, er sérstaklega starfa að uppeldis- eða fátækramálum, til fundar við sig, til að ræða ýmsar greinar frumvarpsins. Ennfremur bar hún frumvarpið undir barnaheimilisnefnd þjóðkirkjunnar, mæðrastyrksnefndina hér í Reykjavík, ýms kvenfélög úti um land, aðalfund presta-

1) Í Noregi er „Vergerádsloven“ frá % 1896, með breytingum frá 17% 1907, 2% 1915, % 1922 og 20% 1927.

Í Svíþjóð eru fyrstu „barnavárslagarna“ frá 1902, en þau, sem nú gilda, eru: „lagen om samhällets barnavård“ frá % 1924. Í Danmörku eru „Værgeraadsloven“ frá 1905, breytt og umsam- in 1922 (Lög nr. 237 frá 1% 1922), sbr. og lög nr. 122 frá 2% 1923, lög nr. 55 frá 3% 1926, o. fl.

félagsins í fyrra vor og undir hinn almenna sóknarnefndafund síðastliðið haust. Fékk það alstaðar hinar beztu undirtektir og mjög fáar breytingartillögur.

Hún sendi og frumvarp þetta öllum bæjarstjórnnum landsins til umsagnar, en hefir ekki fengið svör þaðan, nema frá bæjarstjórn Seyðisfjarðar, sem skrifar svo $\frac{2}{4}$ þ. á.:

„Bæjarstjórnin hefir athugað frumvarp til laga um barnavernd, og hefir ekkert við það að athuga og mælir með því að slík lög verði samþykkt“.

Barnavernd frá hálfu þjóðfélagsins hefir oftast komið fyrst í ljós í ýmsum lögum, sem ekki voru þó beinlinis um það málefni, en reynslan hefir orðið sú, að slík ákvæði náðu miklu betur tilgangi sinum þegar komin voru sérstök og ýtarleg lög um alla barnavernd, og hún falin þeim mönnum, sem áður var kunnugt um, að áhuga höfðu á uppeldismálum.

Má vænta þess, að svo verði og á voru landi.

Það er vikið að barnavernd í ýmsum núgildandi lögum vorum, en meinið er, að þau ákvæði eru víða sem dauður bókstafur, enda ætluð til framkvæmda þeim mönnum, sem engin trygging er fyrir, að áhuga hafi á uppeldismálum.

Í lögum um skilorðsbundna hegningardóma og hegningu barna og unglinga (lög nr. 39 frá 1907) er í 5. gr. lögreglustjóra ætlað að skipa áreiðanlegan mann eða konu, er til þess er fús og fallin til þess að hafa umsjón með forsjármanni að því er snertir uppeldi barns, er afbrot hefir drýgt innan 14 ára aldurs.

Í lögum um afstöðu foreldra til óskilgetinna barna (lög nr. 46 frá $\frac{2}{6}$ 1921) segir svo í 34. gr.:

„Skólanefndir og fræðslunefndir skulu hafa eftirlit með því, að óskilgetin börn innan umdæma þeirra séu vel upp alin.“

Nú verður nefndin þess vör, að móður óskilgetins barns eða þeim, sem barnið er hjá, fari uppeldi barnsins eigi svo vel úr hendi sem skyldi, og skal nefndin þá áminna þann, sem í hlut á. Nú skipast hann eigi við áminningu nefndarinnar, og skal hún þá skýra valdsmanni frá málavöxtum, en hann leita álitis læknis og prests og gerir síðan þær ráðstafanir, sem með þarf, getur meðal annars komið barninu fyrir á öðrum stað“.

Í lögum um stofnun og slit hjúskapar (lög nr. 39 frá $\frac{2}{6}$ 1921) er víða að því vikið, að dómari og stjórnarráð gæti réttar barna, er foreldrar þeirra skilja.

En aðalákvæðin um barnavernd eru í 36. til 39. gr. fátækralaganna (lög nr. 43 frá $\frac{31}{5}$ 1927), þar sem fátækrastrjórn er falið eftirlit með því, að öll börn fái sómasamlegt uppeldi, og henni veitt vald til að taka börn frá foreldrum þeirra, gegn vilja foreldranna, ef heimilislíf þeirra má teljast siðspillandi fyrir börnin eða þar er farið illa með þau, og prestum ætlað með aðstoð lögreglustjóra að hlutast til um, að þeim fyrirmælum sé fylgt.

Svipað hlutverk var fátækrastrjórnnum ætlað fyrrum annarsstaðar, en reynslan var svipuð þar og hún er enn hérlendis, að árangurinn af starfi þeirra í þessum efnum hefir orðið harla litill, enda eru þær ekki kosnar með barnavernd fyrir augum.

Enda þótt vér höfum haft til hliðsjónar hliðstæð lög annara Norður-

landþjóða um barnavernd og reynt að hagnýta oss alla innlenda reynslu í þessum efnum, sem vér áttum kost á að kynnst, er trúlegt. að þessar tillögur um fyrstu barnaverndarlög Íslands séu ekki eins fullkomnar og skyldi eða síðari reynsla kann að heimta, en þá ætti að vera hægra að bæta úr því, sem áfátt er, ef stofnlög eru komin til framkvæmda.

Þjóðfélag vort má sízt fremur við því en önnur margfalt stærri þjóðfélög að láta barnaverndarlög sig litlu skipta, og vonum vér því, að þetta frumvarp fái góðar viðtökur hjá löggjafarvaldinu.

I. KAFLI.

1. gr.

Skoðanamunur var um það í nefndinni, hvort réttara væri að kjósa sérstaka barnaverndarnefnd í öllum hreppum jafnt sem kaптúnum eða fela skólanefndum barnavernd í sveitum og fámennum kaптúnum.

Fannst sumum, að flestar skólanefndir hefðu lítið sinnt því eftirliti með högum óskilgetinna barna, sem þeim er ætlað í lögum nr. 46 frá 1921, og litlar vera líkur til, að þær mundu frekar sinna starfinu, þótt það yrði miklu viðtækara.

Meiri hlutinn leit þó svo á, að þar sem þetta starf yrði lítið í fámenni og nóg þar áður af ýmsum nefndum, en aðalstarf skólanefnda skylt þessu starfi og aðhald nokkurt frá yfirbarnaverndarnefnd, þá væri ráðlegast, að minnsta kosti fyrst um sinn, að hafa þá skipun, sem í 1. gr. segir um þetta atriði.

2. gr.

Norðmenn og Svíar ætla presti og einni eða tveimur konum sæti í samvarandi nefnd hjá sér. Svíar bæta við kennara og fátækrafulltrúa, en Norðmenn lækni og lögfræðingi. Nefndarmenn eru 7 hjá Norðmönnum, en 5 eða fleiri hjá Svíum. Hjá Dönum eru fyrrgreindir starfsmenn ekki sjálfkjörnir, en er skylt að mæta á nefndarfundum þegar nefndin óskar, og henni skylt að leita ráða þeirra í ýmsum málum.

Hreppsnefnd eða bæjarstjórn velur að sjálfsögðu þá, sem ekki eru sjálfkjörnir, þar sem ráðstafanir nefndarinnar geta valdið kostnaði fyrir bæjar-sjóð eða hreppssjóð. (Sbr. þó 7. gr. 4. lið).

3. gr.

Starfið verður mest þar, sem fjölmenni er, og þykir því rétt, að nefndarmenn séu flestir í Reykjavík og allir kosnir, en þekking þeirra sé fjölliða.

4. gr.

Á meðan skólanefndum er ætluð barnavernd í öllum sveitum, fer bezt á því að miða kjörtímabilið almennt við þær.

5. gr.

Væntanlega má búast við, að ekki verði aðrir kosnir í þessar nefndir en þeir, sem kunnugt er um, að áhuga eigi á velferð barna og uppeldismálum — Sviar taka það atriði fram í sinum lögum — og að þeir skorist ekki undan starfinu. Samt þótti öruggara, að þessi grein kæmi í veg fyrir, að engin nefnd yrði kosin einhversstaðar af því að allir skoruðust undan kosningu. Þar eð starfið verður langmest í Reykjavík, er sanngjarnt, að nefndarmenn þar fái þóknun, og mætti vænta, að öðrum bæjarstjórnnum væri ljúft að breyta eftir því, ef starfið verður þar mikið og heilladrjúgt.

6. gr.

Þarf ekki skýringar.

7. gr.

1. Öll reynsla sannar, að börn, sem misst hafa umsjá föður eða móður eða alast upp hjá vandalausum, mæta oft og einatt ýmsum erfiðleikum, sem önnur börn komast fremur hjá, og því eðlilegt, að barnaverndarnefnd sé sérstaklega falið að gæta að högum þeirra. Eldri lagaákvæði í þá átt eru sérstaklega í lögum nr. 46 frá 27/6 1921, 34. gr.

Einstæðar mæður með ungbörn eru margoft svo vinasnauðar og úrræðalausar, að góð barnaverndarnefnd hlýtur að taka málstað þeirra og hjálpa þeim til að tryggja framtíð barnanna. Í sænskum og dönskum lögum er ljósmæðrum og læknum gert að skyldu að tilkynna barnaverndarnefnd fæðingu óskilgetinna barna, svo hún geti komið móður og barni til hjálpar sem allra fyrst.

2. Þegar barnahælum fjölgar, vex og nauðsyn á eftirliti með þeim. Það er allra þjóða reynsla.

3. Þarf engrar skýringar.

4. Að sjálfsögðu ber nefndinni að leitast við að hafa góða samvinnu bæði við foreldra barnanna og fátækra stjórn, og þá ekki sízt þegar um það er að ræða, að koma barni fyrir utan heimilis þess. Ætti þessi grein og jafnframt að tryggja það, að nefndin geti ekki gert bæjar- eða hreppssjóði neinn óþarfa kostnað, er hún ráðstafar börnum, sem gefið er með af sveitarsjóði.

5. og 6. liður þarf engrar skýringar.

7. Í lögum nr. 39 frá 1907 er gert ráð fyrir, að lögreglustjóri geti sett eftirlitsmann með uppeldi barna, er brotið hafa hegningarlögin. Sú heimild mun sjaldan notuð hérlendis, en erlendis þykir slík ráðstöfun gefast ágætlega, bæði gagnvart „vandræða-börnum“ og „vandræða-heimilum“. Er sumstaðar beinlínis ákvæði í lögum um, að konur annist þetta starf, þegar stúlkubörn eða drengir yngri en 7 ára eiga hlut að máli.

Í Svíþjóð er svo fyrirskipað í lögum frá 14/6 1917, að barnaverndarnefnd velji hverju óskilgetnu barni eftirlitsmann (barnavárdsman), sem styðji móðurina til að ná rétti sínum gagnvart barnsföður og sé meðráðamaður hennar í öllu því, er að uppeldi barnsins lýtur.

8. Slikt eftirlit, sem hér ræðir um, er nauðsynlegt, jafnvel þótt sérstök lög kæmu um vinnu barna, hvað þá á meðan þau vantar.

9. Liður er nýmæli í löggjöf vorri, en erlendis er víða að því stefnt í nýjustu lögum, að almenna lögreglu- og dómstólavaldið þurfi sem minnst að skipta sér af lagabrotum barna, en þau afskipti falin barnaverndarnefndum að meira eða minna leyti, eða alveg sérstökum „barnadómstólum“.

Þykja þær ráðstafanir gefast vel, og sumstaðar ágætlega. Í Osló t. d. fækkaði glæpum barna um 80% árin 1912—1921, og er það mjög þakkað starfi barnaverndarnefnda, er þar hafa tekið við sakamálum barna að miklu leyti. Þar sem þetta er nýmæli, þótti ekki rétt að fara lengra fyrst um sinn en það, að nefndin mætti sjálf ráða, hvaða sakamál barna hún tekur til meðferðar. Nefndinni er kunnugt um, að lögreglustjóri Reykjavíkur er því mjög meðmæltur, að þessi skipan sé gerð. En hann hefir mörg slik mál til meðferðar.

Að sjálfsgöðu er gert ráð fyrir, að úrskurðir þeir, sem hér ræðir um, séu í samræmi við gildandi ákvæði í lögum nr. 39 frá 1907 (um skilorðsbundna hegningardóma). Þó er hér ekki ætlað til, að nefndin þurfi að spyrja ráðuneytið um, hvort hún megi taka börn af heimilum foreldra þeirra.

10. Glæpamanna- og lauslætismyndir kvikmyndahúsa spilla sálarlífi barna og koma þeim stundum beinlínis á lastabraut. Er því eðlilegt, að barnaverndarnefndum sé ætlað að vernda börnin í þessum eignum. — Að sjálfsgöðu ber þeim, sem kvikmyndir sýna, að gefa nefndinni eða fulltrúa hennar kost á að sjá myndirnar á undan almenningi.

8. gr.

Virðist ekki þurfa skýringar.

9. gr.

Aðalhlutverk barnaverndarnefnda er að styðja að því, að börnum geti liðið vel að öllu leyti í foreldrahúsum, eins og 7. gr. ber með sér, — og því er ekki sagt í þessari grein, að nefndinni sé jafnan *skyllt*, heldur *heimilt* að ráðstafa börnum annarsstaðar, þegar svo er sem þar er sagt.

Það er sem sé gert ráð fyrir, að nefndarmenn reyni fyrst að hafa góð áhrif á heimilin og börnin, áður en til ráðstafana kemur utan heimilis.

1. liður er í samræmi við 5. gr. laga nr. 39 frá 1907.

2.—5. liður eru í samræmi við vald fátækrastrjóna nú samkvæmt 36.—37. gr. fátækralaganna (lög nr. 43 frá 1927) og vald skólanefnda að því er óskilgetin börn snertir, sbr. 34. gr. laga nr. 46 frá 1921.

10. gr.

Reynslan sýnir, að meiri hluti „vandræðabarna“ kemur frá „vandræðaheimilum“, og þar er sjaldan um mikla ráðhlýðni eða gestrisni við góðar leiðbeiningar að ræða, — enda fær þá „vandræðin“ bráðlega. Svipað má og segja um sum heimilin, sem 3. og 4. stafl. í 9. gr. ræðir um.

Fyrir því gera öll barnaverndarlög ráð fyrir, að stundum verði að taka börn frá heimilum þeirra þvert ofan í vilja foreldranna og reynslan sú, að það

komi helzt til framkvæmda gagnvart þeim heimilum, sem börnum eru allra óhollust; blindni og þverúð gagnvart öllum hollum ráðum haldast þar oft í hendur.

Þetta eru heldur engin nýmæli í islenzkum lögum að öðru leyti en því, að barnaverndarnefnd sé vald fengið, sem ráðuneytið, valdsmaður og fátækra-
stjórn hafa nú. (Sbr. lög nr. 39 frá 1907, 5. gr., lög nr. 46 ²⁷/₆ 1921, 33. og 34. gr.,
og lög nr. 43 frá ³¹/₅ 1927, 36. gr.).

Að sjálfsögðu verður ekki mikill meiri hluti nefndarinnar sammála um að gera þá ráðstöfun fyrir en leiðbeiningar og aðvaranir hafa reynzt árangurs-
lausar og velferð barnsins sú hættu búin, að rangt væri að fresta fram-
kvæmdum.

Komið hefir fyrir héraendis, að foreldri hefir sótt barn sitt aftur þvert ofan í ráðstöfun ráðuneytis eða sveitarstjórnar og borið fyrir sig, að slíkt væri hvergi beinlínis bannað í islenzkum lögum. Þess vegna er það bannað síðast í 10. gr.

11. gr.

Gera má ráð fyrir, að verulegir gallar séu á hverju því barnaheimili, sem meiri hluti nefndar vill taka börn frá, þótt lögboðinn meiri hluti sé því ekki meðmæltur, og því sanngjærnt, vegna barnanna, að yfirbarnaverndarnefnd rannsaki og úrskurði málið.

12. gr.

Góðir heimilisráðendur kjósa að losa heimili sín við fólk, sem spillir því og velferð barna heimilisins, og gætu þá haft stuðning af þessari grein. En þar sem kæruleysi ræður eða annaðhvort heimilisráðenda er sjálft í sökinni, kemur þetta ákvæði sérstaklega til greina. Þess eru dæmi héraendis, að t. d. drykkfeldur heimilisfaðir gerspíllir svo heimili sinu, að fátækra-
stjórn hefir tekið börn hans brott þvert ofan í vilja móður þeirra, sem þó hafði engan kjark til að kæra framferði húsbóndans. -- Væri hitt sanngjárnara, að hinum seka væri komið á vinnuhæli, ef aðvörðun kemur ekki að liði.

Þegar slík ráðstöfun er ekki gerð fyrir en eftir opinbera rannsókn, er hún sízt strangari en þegar menn eru sviptir lögræði fyrir t. d. eyðslusemi. (Sbr. lög nr. 60 frá 1917, 5. gr.).

13. gr.

Slíkt aðhald þykir sjálfsagt í öllum barnaverndarlögum.

14. gr.

Uppeldisfræðingar eru sammála um, að jafnan sé ástæða til sérstakrar athugunar á sálarlífi þeirra barna, sem hér ræðir um, og þegar barnahælum fjölgar, má búast við, að sú athugun geti farið fram í einhverju þeirra.

15. gr.

Nefndin hefir ekki talið hlutverk sitt að gera tillögur um breytingar á fjármálum fátækralaganna, og tekur því hér upp hliðstæð ákvæði í 37. gr. þeirra laga.

Hitt er annað mál, að aðrar þjóðir ætlast til, að rikissjóður beri verulegan hluta af kostnaði af þeim barnaheimilum, sem barnaverndarnefndir nota.

16. gr.

Hérlend reynsla sannar, að oft er mjög erfitt að sanna illa meðferð á börnum, þótt margir skrafi um hana í sinn hóp.

17. gr.

Virðist ekki þurfa skýringa.

18. gr.

Samvinnan er sjálf sögð, en mjög eru skoðanir skiptar, að því er aðkom-in svör sýna, um hvort ráðlegt sé að treysta því, að sveitaheimili geti til lengdar verið uppeldishæli fyrir kaupstaðabörn.

19. gr.

Þarf ekki skýringar.

II. KAFLI.

20. gr.

Þessi nefnd þarf að hafa margbreytta reynslu og þekkingu.

21.—22. gr.

Þar sem búast má við, að flest mál, sem þessi nefnd þarf að sinna, komi úr Reykjavík eða nágrenni hennar, og forðast þer kostnað við mikil ferðalög, er eðlilegast, að nefndarmenn séu þar búsettir, en eigi fulltrúa í fjarlægum héruðum til eftirlits með hinum nefndunum og rannsóknar á málum, sem það-an koma.

23.—24. gr.

Virðast ekki þurfa skýringar.

25. gr.

Reynslan verður að skera úr, hvað starf nefndarinnar verður mikið, og því erfitt að ákveða nokkuð í lögum um, hvaða þóknun henni ber.

26. gr.

Breytingar á eldri lögum, sem hér er bent til, eru aðallega þessar:

1. Barnaverndarnefnd má, er hún óskar, rannsaka og úrskurða sakamála barna.

2. Hún dæmir um, en ekki ráðuneytið, valdsmaður né fátækrastjórn, hvaða heimili séu óhæf börnum.

3. Hún annast þá barnavernd, sem fátækrastjórn og skólanefndir kaupstaða hafa nú að eldri lögum“.

Reykjavík, 8. marz 1932.

Aðalbjörg Sigurðardóttir, Ásmundur Guðmundsson, Helgi Hjörvar, Jónína Jónatansdóttir, Margrét Jónsdóttir, Sigurbjörn Á. Gíslason.

Fylgiskjal.

T A F L A

tekin saman eftir bókum lögreglunnar í Reykjavík, er sýnir tölu og aldur þeirra, er hafa sætt kærú fyrir þjófnað, þjófnaðarhilmingu og rán á tímabilinu frá 1. janúar 1920 til 2. desember 1930.

Aldur kærðra	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930	Alls	
Yngri en 10 ára	„	1	4	„	2	1	7	„	„	„	1	16	
10—15 ára	..	5	5	26	11	15	10	7	18	6	11	21	135
15—18 ára	..	5	5	8	15	2	7	9	3	9	8	„	71
Eldri en 18 ára	24	26	22	20	22	17	40	22	19	20	14	246	
Alls	34	37	60	46	41	35	63	43	34	39	36	468	

Lögreglustjórinn í Reykjavík, 2. des. 1930.

Hermann Jónasson.